

БОБ ШОУ СРЕЩА НА ПРАЙЛА

Превод от руски: Цвета Пеева, 1974

chitanka.info

Кендър чакаше вече няколко хиляди години, когато видя втория космически кораб. С първия го бяха докарали и оставили на тази планета, където няма дори и следа от храна, където две нажежени слънца седемнадесет месеца от годината изливат непрекъснато огнени потоци, така че скалите се стопяват и потичат като черни реки. Ако Кендър не притежаваше способността да променя тялото си, отдавна да е умрял от глад, жажда и зной. В същност, той и така бе почти мъртъв, но не му оставаше нищо друго, освен да чака.

И той чакаше.

— Хващам се на бас на десет телера — подхвърли Сарджнър на Войсей, — че от този хълм ще видим кораба.

— Как, вече?!

Войсей нетърпеливо се разшава в креслото и взе да върти нониуса на локационната апаратура.

„Виж го ти, «вече»!“ — помисли си Сарджнър. На него му се струваше, че бяха изминали сто години, откакто корабът майка изхвърли на южния полюс на тази черна планета шестте си снимачни модула, а после се извиси отново в небето, за да направи спирала и да се спусне на северния полюс. За извършване на цялата маневра на кораба му бе нужен само половин час, а хората в снимачните модули трябваше да се потят дванадесет дена под тройното натоварване, докато машините преброят повърхността на планетата.

Пети модул стигна гребена на хълма; хоризонтът — линията, отделяща звездния мрак от мъртвия мрак на планетата — се премести и Сарджнър видя на пет мили от себе си светлините, хвърляни от „Сарафанд“ в равнината.

— А ти, Дейв, излезе прав — каза Войсей. (Сарджнър се усмихна, защото долови нотка на уважение в гласа на Войсей). — Май първи ще се върнем на кораба. Не виждам светлините на другите модули.

Сарджнър кимна. Строго казано, шестте модула трябваше да се намират винаги на еднакво разстояние от кораба-майка, образувайки около него идеален кръг. Така беше през по-голямата част от пътя, когато апаратите точно спазваха графика на снимането, за да може данните, предавани от тях на кораба-майка, да постъпват винаги

едновременно от шестте еднакво отдалечени точки. Всяко отклонение от графика можеше да доведе до неточност в картата на планетата, която се оформяше на стенд, от корабната електронно-сметачна машина. Радиусът на обхвата на всеки снимачен модул се равняваше на петстотин мили. И когато до кораба оставаха двеста и петдесет мили, можеха да смятат, че са привършили работата си. По традиция при последните мили си устройваха нещо като състезание — с шампанско за победителя.

Модул Пети току-що пресече ниските, но със стръмни склонове хълмове. Сарджнър предполагаше, че поне два от модулите тепърва ще преодоляват това препятствие. Хубаво щеше да бъде, ако завърши службата си в картографското управление с печалба шампанско.

От високоговорителя заботи гласът на капитан Емук, който се намираще на борда на кораба-майка.

— Говори „Сарафанд“. Всички модули за геодезични снимки да спрат. Изключете моторите и не мърдайте, докато не получите специално нареждане. Това е заповед!

Още не бе стихнал гласът на Емук, когато избухна страшна врява — геодезистите от модулите като подплашени заприказваха едновременно и от високоговорителя се посипаха сърдити възгласи.

Пети модул продължаваше да върви напред в мрака, сякаш нищо не се бе случило.

— Изглежда, е станала някаква грешка — рече Сарджнър, — но ти, Войсей, все пак спри машината и изключи моторите.

— Защо? Емук просто се е побъркал! Че какво би могло да се случи...

Без никакво предупреждение ултралазерна светкавица от „Сарафанд“ разсече нощта на святкащи късове и склонът на хълма пред петия модул се издигна към небето. Войсей рязко натисна спирачките и машината, след известно буксуване, спря почти до светещия край на траншеята, оставена от ултралазера. По покрива на модула оглушително затрополиха посипалите се камъни, после настъпи мъртва тишина.

— Говори „Сарафанд“! — отново загърмя микрофонът. — Повтарям: нито един снимачен модул да не се опитва да се приближава до кораба. Иначе ще бъде принуден да унищожа всеки, който наруши заповедта!

Сарджнър включи канала за разговори.

— Ало, Емук. Говори Сарджнър, от модул Пет. Капитане, не е ли по-добре все пак да ни обясните какво е станало?

Настъпи кратка пауза, после Емук отново заговори:

— На картографни снимки тръгнаха шест модула, а сега сте седем. Нужно ли е да добавям, че единият е излишен?

Тревогата като тръпка мина по тялото на Кендър. Изведнъж осъзна, че е допуснал грешка. Изплаши се не защото пришълците го бяха преждевременно открили, нито пък защото имаха по-лошо оръжие от него.

Грешката му бе друга: бе допуснал машината, чийто облик бе копирал, да стигне толкова близо до космическия кораб, че да я забележат от борда. Тревогата му попремина, когато долови вълни на страх и объркване, идващи от хората в машините. Същества с подобна психика не можеха да му създадат особени трудности. Той спря като тях, изпращайки напред лъч светлина и от време на време серия радиовълни на същата честота, на която предаваха пришълците, модулирана с тяхната речева плетеница. Нали бе Кендър, най-умното, най-способно и най-самотно същество във Вселената. Единственото нещо, което можеше да прави сега, бе да чака.

Дванадесетте човека говореха едновременно, като се опитваха да си обяснят съобщението на Емук.

Седмият модул се появи на планета, където няма никаква атмосфера, на планета не само абсолютно безжизнена, но и стерилна в буквалния смисъл на думата. Дори и най-издръжливият вирус не би могъл да оцелее под лъчите на двойното слънце на Прайла I.

Обади се пак Емук.

— Готов съм да чуя предложенията ви какво да правим по-нататък, но се изказвайте поотделно.

Нотката на упрек в гласа му бе достатъчна, за да стихне глъчката мигновено, но Сарджнър почувствува, че паниката у екипажа се усили. Бедата бе там, че работата в геодезичните модули не беше станала професия — смятаха я за твърде проста. Хората се заемаха с нея за

година-две, докато се съвземат, та после да започнат нещо самостоятелно. И сега мисълта за опасността ги накара да изпаднат в паника.

Сарджнър едва се сдържа да не избухне, но се овладя, като се сети, че и той самият за малко не се поддаде на паниката. Постъпил бе на работа в картографското управление преди шестнадесет години заедно с двамата си братовчеди. Те отдавна бяха напуснали и открили собствена фирма, в която доста пари бе вложил и Сарджнър. Сега Крис и Карл настояваха или да почне да участва в работата на фирмата, или да си изтегли капитала. Ето защо се наложи да уведоми официално началството, че смята да си подаде оставката. На тридесет и шест години бе решил да заживее най-после по човешки: да играе голф, да лови риба, а може би и да се ожени и създаде семейство. Жалко, че седмият модул се изпречи на пътя му.

— Капитан Емук, изглежда преди нас тук е идвал някакъв друг картографски кораб — бързо заговори Гилпси от модул Три. — А може и принудително да е кацнал.

— Не — твърдо отвърна Емук. — Такава възможност е изключена.

Сарджнър натисна клавиша на канала за разговори и запита:

— А дали няма тук някаква подземна станция?

— Картата на планетата не е напълно готова, но корабният компютър прегледа всички данни, с които разполагаме. Отговорът е отрицателен.

В разговора пак се намеси Гилпси от модул Три.

— Доколкото разбрах излишният модул не е направил никакви опити да установи връзка с кораба или с нас. Защо?

— Предполагам, че нарочно се е заврял сред нашите модули, за да може да се добере по-близо до кораба. С каква цел — засега не знам, но това никак не ми харесва.

— Добре, но сега какво ще правим?

Въпросът бе зададен едновременно от няколко модула. Последва дълго мълчание, после Емук отговори:

— Дадох командата „Стоп!“ на всички модули, защото не исках да излагам на риск кораба. Но сега виждам, че се налага да рискуваме. Разрешавам на всички модули да се приближат до кораба на разстояние хиляда ярда. Всеки, който се приближи повече, ще бъде

унищожен, и то без предупреждение. Разбрано? А сега: „ходом марш!“.

Когато модул Пет спря на хиляда ярда от „Сарафанд“, в далечината зад кораба се виждаше само една светлина. Геодезистът я загледа втренчено.

— Бих искал да знам какво е онова там — каза Войсей.

— Ами просто вземи и го попитай — отвърна Сарджнър.

Войсей седя няколко секунди неподвижен.

— Добре, ей сега ще попитаме.

Той включи канала за разговори.

— Ало, говори Войсей, модул Пет. Ние сме вече край кораба. Кой е следващият, който се приближава там?

— Ламерекс, първи модул — зачу се познат глас. — Здравейте Виктор, Дейв! Радвам се, че ви виждам... ако само сте наистина вие.

— Разбира се, че сме ние, а ти какво си помисли?

Зачу се малко неестественият смях на Ламерекс.

— Даже не смея да мисля...

Войсей понечи да изключи микрофона, но се отказа.

— Надявам се, Емук ще разбере кой не е истинският модул и ще направи на пух и прах тази седмйца, преди тя да ни е скроила нещо.

— Ами ако тя няма намерение нищо да предприема? Може би иска просто така да ни подразни — забеляза Сарджнър и извади един сандвич. Смяташе, че ще похапне по-солидно на борда на кораба, но явно обедът се отлагаше.

— Какво имаш пред вид? — запита Войсей.

— Даже на Земята има птици, които могат да имитират човешкия глас; маймуни, които обичат да подражават на хората, и то без всякакви задни мисли. Просто такава им е поведението. Може и в случая да имаме работа само с един свръхподражател, приемащ формата на всеки предмет, който види, просто така без дори да го желае.

— Същество, способно да приема формата на четиридесетфутова машина?! Ама че го каза, Дейв. Повярвах ти за драмбонсите, но сега прекаляваш.

Сарджнър сви рамене и продължи да яде сандвича. Бе видял драмбонсите по време на двадесет и първата си експедиция, на планета с огромна притегателна сила. Това бяха животни с формата на колела,

кръвта на които, за разлика от хората и по-голямата част от другите живи същества, си стоеше на едно място, постоянно долу, а тялото им непрекъснато се въртеше, осигурявайки циркулацията. Врелият и кипял геодезист много трудно успяваше да убеди новациите, че драмбонсите наистина съществуват — драмбонсите и стотиците други не по-малко странни същества. Главният недостатък на днешните свръхскоростни рейсове беше в това, че пътешествията не обогатяваха разума и не разширяваха кръгозора. Войсей, например, се намираше на пет хиляди светлинни години от Земята, но понеже не бе видял и изживял дългия път, мислено все още не бе напуснал орбитата на Марс.

На видеоекрана на модул Пет постепенно се появиха и другите машини, накрая и седемте модула се строиха на еднакво разстояние от черната островърха кула на „Сарафанд“, образувайки правилен кръг. Капитан Емук мълчеше, докато машините извършваха маневрата, но от високоговорителя продължаваха да се чуват реплики, подхвърляни от екипажите на модулите. Някои, като видяха, че всички са живи и здрави и че нищо лошо не се случва, с всеки изминат миг все повече се отърсваха от страха. Зачуха се дори и шеги...

Смехът секна, щом заговори Емук:

— Преди да изслушам предложенията ви — каза той спокойно, — искам да ви напомня заповедта — да не се приближавате до кораба, да спазвате разстоянието хиляда ярда. Всеки, който я наруши, ще бъде незабавно унищожен. Сега да пристъпим към разискванията.

Пръв наруши радиомълчанието самоувереният и рязък глас на Полен от модул Четири. Участвувал бе в шестнадесет експедиции и сега пишеше книга за впечатленията си. Наистина, не бе позволил на Сарджнър да види ръкописа му, но Сарджнър подозираше, че Полен го е представил в комичната роля на някакъв всезнаещ космически вълк.

— На мен ми се струва — почна високопарно Полен, — че в случая имаме работа с класическа задача по формална логика...

— По-кратко, Полен — сърдито го прекъсна някой.

— Добре. И така, фактът си остава факт. Трябва да намерим изход от създалото се положение. Основните параметри на задачата са: има шест наши, неразличаващи се по нищо машини и промъкнала се сред тях седма...

Сарджнър рязко натисна клавиша на канала за разговори.

— Внасям поправка — каза той спокойно.

— Кой се обажда, Сарджнър ли? — запита Полен. — Както казах, седмата машина...

— Внасям поправка.

— Пак ли е Сарджнър? Какво искаш, Дейв?

— Аз ли? Просто искам да ти помогна в логическите разсъждения, Клифърд. Имаме работа с шест машини и едно много интересно живо същество...

— Какво?!

— Да... С тъй нареченото сиво същество.

Сарджнър изчака търпеливо, докато стихне глъчката, като поглеждаше под око сърдитото лице на Войсей. Нима и той самият е изглеждал така, когато за първи път бе чул за това създание? Преданията за него бяха разпространени на планети, където спомените на коренните обитатели се губеха в далечното минало. Както обикновено, те бяха поизопачени, но във всички имаше нещо неизменно: сиви същества, борба с местните обитатели, поражение.

Сивите същества не бяха оставили никакви следи, така че армията от земни археолози не можа да открие нищо конкретно, свързано с тях, но митът продължаваше да съществува. И най-интересното за този, който умее и иска да слуша беше, че разказвачите — независимо от това как изглеждаха, какъв начин на живот водеха: дали ходеха по земята, летяха из въздуха, плаваха или пълзяха — наричаха сивите същества със същото име, с което наричаха и себе си.

— Какво е пък това сиво същество? Какво представлява? — въпроса зададе Карлен от втори модул.

— Голямо сиво чудовище, което може да се превръща във всеки предмет или във всяко живо същество — обясни Полен. — Сарджнър не може да направи крачка без него и го мъкне из цялата Галактика.

— То не може да се превърне във всеки предмет — възрази Сарджнър. — То може да изменя само външния си облик, а вътре си остава все същото сиво същество. Ти можеш и да не се съгласяваш с мен, Клифърд.

— Разбирам те, Дейв. Сивото същество би потвърдило всяка твоя дума.

— Да помолим капитан Емук да провери в блоковете, където се съхраняват данните за чуждите форми на живот и да определи: първо,

каква е вероятността да съществуват сиви същества; второ, каква е възможността седмият модул да е сиво същество.

Сарджнър забеляза, че този път не последваха шеги и въздъхна с облекчение. Ако излезеше прав, тогава нямаха време за разговори. В същност те и без това имаха малко време. Яркото двойно слънце вече изгряваше на хоризонта, образуван от назъбените върхове на далечните планини. През следващите седемнадесет месеца планетата щеше да се движи твърде близо до тези две нажежени тела, и на Сарджнър му се искаше по това време да е колкото се може по-далеч от Прайла I. Но не само хората искаха това.

Кендър бе доста удивен, когато забеляза, че с все по-голям интерес следи мислите на тези създания.

Сивите същества никога не бяха създали машини, те разчитаха на силата, ловкостта, бързината на големите си сиви тела, способни да приемат всякаква форма. Освен вроденото пренебрежение към техниката Кендър бе прекарал няколко хиляди години в този адски свят, където не биха издържали никакви машини, колкото и добре да са конструирани. Затова го потресе мисълта колко много са зависими тези крехки създания от своите изделия от метал и пластмаси. Най-вече го поразി откритието, че металните черупки им служат не само като средство за придвижване, но и за запазване и поддържане на живота. Кендър опита да си представи за минута как поверява живота си на грижите на сложния и често развалящ се механизъм и самата мисъл го накара да потрепери от страх. Побърза да я отхвърли и да съсредоточи страшния си разум върху задачата как да се промъкне колкото се може по-близо до кораба, за да потисне волята и разума на всички, които седят в него. Това трябва да направи най-напред с оня, когото всички наричат капитан Емук, и то да го направи преди оня да е пуснал в ход страшното си оръжие.

Спокойно, превъзможвайки все по-засилващото се чувство на глад, Кендър се приготви за атака.

Сарджнър удивен загледа дясната си ръка.

Искаше да изпие чаша кафе, за да намокри пресъхналото си гърло и посегна към тръбичката. Ръката му с мъка се издигна на четвърт дюйм от креслото и безсилна отново падна на облегалката. Опита инстинктивно да си помогне с лявата ръка, но и нея не можа да раздвижи и тогава осъзна, че е парализиран.

Геодезистът гледа цяла минута тъпо пред себе си, а когато се опомни, усети, че се е изтощил от усилието да раздвижи вдървените си мускули. Струйки студена пот полазиха по цялото му тяло. Взе да преценява обстановката, като се мъчеше да разбере защо все още може да управлява очните си мускули.

Партньорът му също бе парализиран — само едва забележимо потрепване на лицевите мускули издаваше, че Войсей е жив. На някои планети геодезистът бе срещал животни, които се защитаваха, като се обкръжаваха с поле, способно да потисне нервната дейност на другите животни. Такива същества имаше най-вече на планети с много голяма притегателна сила, където хищниците бяха също така вяли и бавни като жертвите си. Сарджнър опита да заговори партньора си, но, както и очакваше, не бе в състояние да управлява гласните си струни.

Изведнъж до съзнанието му стигна, че от високоговорителя продължават да говорят.

— Какво има толкова да мислим — казваше Полен. — Обикновена логическа задача за първокурсници. Точно по твоята част, Емук. Например, ти посочваш номера на модула и му даваш команда да се оттегли на толкова и толкова ярда. По такъв начин истинските шест машини се отделят от седмицата или по команда се отдръпват едновременно две...

Сарджнър прокле неспособността си да се движи и че не може да натисне клавиша на канала за разговори, за да запуши, докато не е късно, устата на Полен, но в това време думите на говорещия бяха заглушени от пронизителния вой на някаква радиостанция. Сарджнър с чувство на облекчение разбра, че бе почнал да действа седмият модул. Полен за малко не подписа на всички смъртната присъда.

По-целесъобразно щеше да бъде да помолят Емук да обстреля поред всеки модул със слаб лазерен лъч. Дори ако сивото същество би било в състояние да издържи такова лъчение, спектрографският анализ щеше да открие, че той има друг химически състав. Можеше още да се нареди на всички модули да пуснат в равнината малките си ремонтни

роботи. Сарджнър се съмняваше, че сивото същество би могло да извърши маневрата — нали трябваше да се раздели на две части.

Главният недостатък на всички тези способности е, че сивото същество не би дало на хората време да действуват. Правилното решение, ако има такова, трябва да даде мигновен отговор, и Сарджнър не вярваше, че е способен да го открие.

Само по силата на навика той продължаваше да анализира положението, като разглеждаше поотделно данните, с които разполагаха, и изведнъж разбра какво означават гласовете, които се чуваха от високоговорителя. Щом Полен и другите можеха да разговарят, значи те бяха извън обсега на сивото същество. Значи то може да въздействува на хората само от определено разстояние.

Откритието го въодушеви. Сарджнър огледа видео екраните. Наблизо до него се намираха два модула. Останалите четири машини бяха доста далеч — на срещната страна на кръга; той забеляза, че една от тях мигаше с фаровете си, правейки плахи опити да мине на връзка с помощта на морзовата азбука. Нямахме смисъл Сарджнър да си губи времето за дешифриране на предаваното съобщение — отчасти защото отдавна бе забравил тази азбука, а и защото цялото си внимание бе съсредоточил върху двамата си съседи, единият от които, навярно, бе врагът. Високо в небето на фона на звездите замигаха светлини от „Сарафанд“ — Емук отговаряше с бързи серии от точки и тирета.

Продължаващият вой на чуждата радиостанция пречеше на Сарджнър да мисли, но той не се предаваше. Смътна, още неизяснена напълно идея, бе почнала да се оформя в мозъка му. Като че ли има някакво противоречие...

Войсей протегна дясната си ръка към командното табло и включи двигателите. За миг Сарджнър реши, че състоянието на парализиране е свършило, но веднага се убеди, че самият той все така не може да помръдне нито ръката си, нито крака. Лицето на Войсей бе бяло като тебешир, на брадичката му блесна слюнка и Сарджнър разбра, че партньорът му действува като механизъм, управляван дистанционно от седмия модул. Май бе дошъл последният им час. Сивото същество бе решило да подкара модула им към кораба, за да отвлече вниманието на Емук. Врелият и кипял геодезист едва не получи удар при мисълта, че на другото можеше и да отвлече

вниманието, но не и на Емук и че той, без да се замисли, ще превърне в пара всеки, който пристъпи невидимата граница от хиляда ярда.

Модулът бавно тръгна по грапавата почва.

Сарджнър предприе още един отчаян опит да се освободи от невидимите нишки, които сковаваха движенията му, но напразно. Какво бе замислил седмият модул? Неговият радиус на действие е ограничен, така че явно е решил да направи тази маневра, за да може сам да се промъкне близо до кораба. Но ако е така, значи има надежда.

Истината като лъч озари мозъка на Сарджнър, но в същия миг той още по-силно се изплаши. „Аз знам истината — каза си той, — но не бива да мисля за нея, защото сивото същество умее да чете мисли от разстояние. Ако почна да мисля за това...“

Ръцете на Войсей лежаха на лоста за управление на двигателите и модул Пет пое напред.

„... Ако сивото същество узнае, че... Престани! Мисли за нещо друго, за шампанското, което може би вече никога няма да опиташ, за драмбонсите, въртящи се в собствената си кръв, но в никакъв случай не мисли за... Ах, за малко не се изтървах... Почти си помислих за... Ааа, няма да мога да се сдържа... Емук!!!“

Разстоянието, отделящо Кендър от космическия кораб, беше вече толкова малко, че ако бе в по-добра форма, щеше да го преодолее с два скока. Сега ще му е нужно повече време. Но Кендър твърдо знаеше, че никой не ще успее да го спре. Спусна се напред. След него, малко по-бавно, отколкото очакваше, потеглиха към кораба и двете машини, които бе взел под свое управление. Едно от съществата, седящи в тях, се мъчеше напразно да потисне някаква своя мисъл, но сега нямаше време да се занимава с него. Като менеше в движение окраската и формата си, Кендър благополучно измина нужното разстояние и тържествуващ заби волята и разума си в кораба.

Никакъв ефект.

И тогава, със сила достатъчна да унищожи мигновено всяко живо същество, го удари ултралазерен лъч. Болката бе мъчителна. Такава страшна болка още не бе изпитвал. Но по-лошо от всякаква болка бяха мислите, които прочете в ума на онзи, който се намираще в кораба — ум студен, суров и решителен.

За първи път страхът скова съзнанието на Кендър.

После беше мъртъв.

Грешката му се състоеше в това, че се бе опитал да подчини на волята и ума си такова създание като капитан Емук.

Сарджнър погледна табелката с лаконичния надпис над корабната изчислителна апаратура.

На табелката пишеше:

Е. М. У. К.

Електронна Машина за Управление на Кораба.

На този изкуствен разум членовете на екипажа поверяваха живота си от първата до последната минута при всяка картографска експедиция.

Той се облегна сит и доволен в креслото, запали лула и огледа благосклонно помещението. По време на тържествения обед бе взел твърдо решение и знаеше, че е правилно. Задоволяваше го напълно ролята на най-опитния член на експедицията. Нека някои го изобразяват в книгите си в смешен вид, а братовчедите му да го изключат, ако искат, от сделките си — той има намерение да остане в картографското управление, докато издържи. Това е неговото призвание, това е животът му.

Срещу него на масата Полен записваше в бележника си нещо за експедицията.

— И тогава ли ти, Дейв, осъзна, че сивото същество просто не е в състояние да разбере машинната философия? — запита Полен.

— Да. Сивите същества никога не са използвали машини. Подведоха го и няколкото хиляди години, прекарани на Прайла I, където никаква машина не би издържала — нашият здраво свързан с машините живот се оказа за него нещо непостижимо.

Сарджнър погледна видеоекрана — ниско над планетата светеше яркото двойно слънце — и го обзе мимолетно чувство на симпатия към огромното сиво същество, чиито останки се търкаляха на черната обгорена равнина. Това същество така трепереше за живота си, че и

през ум не му минаваше да повери грижите за него на някого друго,
освен на самия себе си.

Разказът е публикуван в списание „Космос“, брой 4 от 1974 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.